

Гончарук Ю.О.

студентка,

Науковий керівник: Кармазіна К.Ю.

кандидат юридичних наук, доцент,

Одеський національний університет

імені І.І. Мечникова

ПОНЯТТЯ ТА КАТЕГОРІЇ ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ

Поняття засудженої особи залишається досить дискусійним. Дослідженням зазначеного поняття займалися О. С. Нікіфоров, М. І. Бажанов, І. О. Зінченко, О. О. Дудоров, В. В. Городовенко, В. М. Білоконєв. Однак у науковців немає одностайного його розуміння. Не менш важливою з наукової та практичної точки зору є проблема категорій засуджених осіб.

Варто зазначити, що терміни «засуджений» та «засудження» використовуються в Конституції України, зокрема, в частинах 2 і 3 ст. 63 зазначено, що підозрюваний, обвинувачений чи підсудний має право на захист. Засуджений користується всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, які встановлені вироком суду [5, с. 63].

Для того, щоб охарактеризувати засуджену особу, ми звернулись до правової енциклопедії. Так, засуджений – особа, щодо якої судом винесено обвинувальний вирок з призначенням покарання. Особа вважається засудженою з моменту набрання законної сили обвинувальним вироком [4, с. 130].

О. С. Нікіфоров, В. П. Малков та Є. Прокопович вважають, що особа відповідно до ст. 46 КПК РРФСР визнається засудженою вже з моменту проголошення вироку незалежно від набрання ним законної сили, бо інше вирішення цього питання надавало б перевагу формальному моменту, а не суті кримінальної ситуації [5, с. 76].

За Кримінально-виконавчим кодексом України (далі – КВК) засудженою визнається лише та особа, обвинувальний вирок щодо якої є не тільки проголошеним, а й набрав законної сили [2, ст. 4]. Що стосується кримінального закону, то хоча згідно з Кримінальним кодексом України (далі – КК) однією з обов'язкових умов наявності сукупності злочинів визнається їх вчинення до засудження, протезакон не уточнює, з якого саме моменту особу слід вважати засудженою [1, ст. 33].

Варто зазначити, що в Україні у дорадянський період класифікація засуджених на категорії здійснювалась за статтю, віком та класовою приналежністю особи з урахуванням небезпеки злочинів для держави. Спостерігається на цьому етапі здійснення класифікації за критерієм суспільної небезпеки особи злочинця, кримінальної спеціалізації, характеру злочину (наприклад, вбивці утримувались окремо від шахраїв і злодіїв тощо). У системі радянського виправно-трудового права класифікація засуджених до позбавлення волі ґрунтувалась на двох критеріях: правовому і

фізіологічному. У цей період остаточно сформувалися кримінально-правові критерії класифікації, які існують і дотепер [6, с. 7].

Ми пропонуємо під засудженою особою розуміти особу, стосовно якої судом винесено обвинувальний вирок і якій призначено покарання, при цьому такий вирок вже набрав законної сили.

Згідно з КК України до осіб, визнаних винними у вчиненні злочину, судом можуть бути застосовані такі види покарань: 1) штраф; 2) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; 3) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; 4) громадські роботи; 5) виправні роботи; 6) службові обмеження для військовослужбовців; 7) конфіскація майна; 8) арешт; 9) обмеження волі; 10) тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; 11) позбавлення волі на певний строк; 12) довічне позбавлення волі [1, ст. 51]. У КВК покарання згруповані у такі, що непов'язані з позбавленням волі і покарання у виді позбавлення волі, що дає підставу згрупувати подібним чином і засуджених: тих, які відбувають покарання, непов'язані з позбавленням волі, і тих, які відбувають покарання у виді позбавлення волі. Слід зауважити, що покарання у виді довічного позбавлення волі у КВК виділено в окремий розділ, що дає підстави виділяти окрему категорію засуджених осіб – особи, які відбувають покарання у виді довічного позбавлення волі (так звані «довічники»).

Законодавець також класифікує засуджених з урахуванням статі, віку, характеру та ступеня суспільної небезпеки вчиненого ними злочину, особи правопорушника та його громадянства. Залежно від належності злочинців до тієї чи іншої класифікаційної групи встановлюється їх роздільне тримання в установах виконання покарань [7, с. 18].

Згідно з КВК засуджені до позбавлення волі поділяються за віком на дорослих і неповнолітніх. Дорослі засуджені тримаються у виправних колоніях мінімального, середнього та максимального рівня безпеки [2, ст. 18], неповнолітні засуджені – у виховних колоніях [2, ст. 19].

Серед даних, які характеризують особу засудженого, важливе значення має його минула злочинна діяльність, тобто дані про його попередні судимості. Згідно з названими підставами, кримінально-виконавче право вирізняє такі групи засуджених: 1) засуджені уперше; 2) особи, які раніше відбували покарання у вигляді позбавлення волі. Ці засуджені ізольовані між собою і тримаються в спеціально створених для них установах виконання покарань різного рівня безпеки. До другої групи ознак належать характер і ступінь суспільної небезпеки вчиненого злочину. Виходячи з цього критерію, окрім осіб, зазначених у ст. 92, КВК виокремлює такі групи засуджених: 1) які вчинили злочини невеликої, середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі злочини; 2) чоловіки, засуджені за вчинення умисного злочину середньої тяжкості, умисного тяжкого або особливо тяжкого злочину в період відбування покарання у виді позбавлення волі [2, ст. 92].

Отже, засуджений – це особа, стосовно якої судом винесено обвинувальний вирок і призначено покарання, при цьому такий вирок вже набрав

законної сили. Категорії засуджених є складовими класифікації, яка полягає у розрізненні засуджених осіб з метою забезпечення відповідного рівня нагляду і контролю, а також розподілу їх в межах структурних дільниць пенітенціарних закладів, що буде сприяти виправленню і ресоціалізації засуджених осіб.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]: Кодекс від 05.04.2001 р. // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> – Назва з екрана.
2. Кримінально-виконавчий кодекс України [Електронний ресурс]: Кодекс від 11.07.2003 р. // Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> – Назва з екрана.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]: Кодекс від 13.04.2012 р. // Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> – Назва з екрана.
4. Зайчук О. В. Сучасна правова енциклопедія / В. О. Зайчук, О. Д. Крупчан, В. С. Ковальський; за заг. ред. О. В. Зайчука; НДІ приватного права і підприємства НАПрН України, НДІ інтелектуальної власності НПрН України. – 3-тє вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2015. – 408 с.
5. Городовенко В. В. Правові наслідки тлумачення терміна «засуджений» для правильності призначення покарань на підставі ч. 4 ст. 70 або ч. 1 ст. 71 Кримінального кодексу України / В. В. Городовенко, В. М. Білоконєв // Часопис цивільного і кримінального судочинства. – Київ: Ін Юре, 2013. – Вип. 5. – С. 75–88.
6. Марчук А. І. Кримінологічні засади класифікації засуджених до позбавлення волі: автореф. дис. ... на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук / А. І. Марчук. – Одеса, Національний університет «Одеська юридична академія», 2013. – 22 с.
7. Науково-практичний коментар Кримінально-виконавчого кодексу України / За заг. ред. док. юрид. наук, професора А. Х. Степанюка. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://coollib.com/b/340417/readp> – Назва з екрана.

Гулян Ю.В.

аспірант,

Науковий керівник: Козич І.В.,

кандидат юридичних наук, доцент,

Навчально-науковий Юридичний інститут

Прикарпатського національного університету

імені В. Стефаника

МОТИВ ЗЛОЧИНУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

На сьогоднішній час людина є активним учасником всіх відносин, які складаються в сучасному суспільстві. Кожного дня ми здійснюємо певну діяльність, яка обумовлена нашими потребами, інтересами чи іншими спонукальними початками. Ядром будь-якої діяльності є мотив, який може бути незлочинним (загальним) або злочинним. Мотив, який знаходить своє вираження в діяльності, що заборонена чинним кримінальним законодавством є мотивом злочину.